

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm

REMISSVAR (A2016/01883/I)

Ett nytt regelverk för nyanlända invandras etablering i arbets- och samhällslivet (Ds 2016:35)

Saco tillstyrker förslag till nytt regelverk

I promemorian föreslås att regelverket för vissa nyanlända invandrare (nedan endast benämnda nyanlända) ska harmoniseras med regelverket för övriga arbetssökande. Lagen om etableringsinsatser för nyanlända invandrare ska ersättas av en ny lag som i huvudsak reglerar det statliga ansvaret för etableringsinsatser och målgruppen för dessa insatser, medan övriga bestämmelser regleras i förordning.

Ett nytt behovsprövat arbetsmarknadspolitiskt program – etableringsprogrammet - ska införas och ersätta dagens lagstadgade och rättighetsbaserade etableringsaktiviteter. En anvisning till etableringsprogrammet ska prövas så snart förutsättningarna för en sådan är uppfyllda.

Nyanlända med tillfälliga uppehållstillstånd ska omfattas av lagen och får ta del av insatser och ersättning om uppehållstillståndet kan ligga till grund för folkbokföring. Under tid för prövning av fortsatt uppehållstillstånd löper insatser och ersättning på, under förutsättning att ansökan lämnats in innan tillståndets giltighetstid har löpt ut. Efter lagakraftvunnet beslut om avslag på ansökan upphör insatser och ersättning.

Bestämmelser om kommunernas ansvar för att erbjuda nyanlända inom etableringsuppdraget samhällsorientering regleras i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Saco tillstyrker ovanstående förslag.

Saco ser ett antal risker som behöver beaktas i kommande förordningsarbete

Handlingsplaner måste kunna vara längre än uppehållstillståndstid

Den nuvarande ordningen med tillfälliga uppehållstillstånd ställer stora krav på regeringens förordningsarbete. Sacos enskilt viktigaste fråga i detta sammanhang är att en nyanländ akademiker ska få en individuell handlingsplan och etableringsaktiviteter som tar sikte på ett arbete som matchar individens utbildning och yrkeserfarenhet. Saco förutsätter att regeringen i kommande förordningsarbete möjliggör en planeringshorisont för de individuella handlingsplanerna bortom gällande uppehållstillstånd. Om en sådan planeringshorisont inte är möjlig kommer det i praktiken vara närmast omöjligt att delta i flera av dagens snabbspår, då dessa inte påbörjas löpande utan vid vissa tillfällen för att matcha ordinarie studiestart vid högskolan.

I det fall regeringen trots ovanstående argument inte skapar en förordning som möjliggör för individuella handlingsplaner bortom gällande uppehållstillståndstid, uppmanar Saco regeringen att som minimum överväga

att dela upp snabbspåren i olika beståndsdelar, för att deltagande ska vara möjligt för personer med uppehållstillstånd om mindre än 12 månader.

För ett flertal legitimationsyrken, däribland läkare, är även etableringslagens 24-månaders gräns för snäv. Det tar i regel mer än två år för en läkare utbildad utanför EU/EES att få en svensk legitimation och därigenom möjlighet att arbeta som läkare i Sverige. Ett tungt vägande skäl till att Saco tillstyrker det nya regelverket är en förhoppning om att det föreslagna etableringsprogrammet och de individuella handlingsplanerna kommer att möjliggöra individuellt anpassad och behovsbaserad planering, med aktiviteter som kan sträcka sig bortom gällande uppehållstid och bortom etableringslagens gällande tidsgräns på 24-månader.

De tillfälliga uppehållstillståndens incitamentsstruktur att snabbt skaffa ett arbete och en försörjning, för att på så vis få permanent uppehållstillstånd och möjlighet till familjeåterförening, innebär också att regleringen av överhoppningsbar tid och återinskrivningsmöjligheter kommer att vara central. Saco anser att den överhoppningsbara tiden och återinskrivningsmöjligheterna ska vara generösa när skälet är arbete.

Saco delar regeringens ambition att skapa ett harmoniserat åtgärdssystem för alla arbetssökande, inklusive möjlighet att hålla inne eller dra tillbaka ersättning. Saco anser samtidigt att det finns en stor risk i att införa ett sådant system utan att ha säkerställt tillräcklig beredskap för att hantera detta inom myndigheten. När aktivitetsrapporteringskrav infördes för andra grupper av arbetssökande uppstod omfattande tekniska och kommunikativa problem. Denna gång gäller det en målgrupp som saknar kunskap om det svenska systemet och i det svenska språket, och där ett stort antal personer därutöver vare sig kan läsa eller skriva. Arbetsförmedlingen måste därför få tillräcklig tid och ändamålsenliga resurser för att kunna förbereda såväl tekniska lösningar, informationsmaterial, flerspråkig kundservice och andra stödåtgärder.

Saco saknar förslag gällande ett antal viktiga frågor

Socialt stöd, samhällsetablering och rehabilitering

En viktig fråga som ej berörs i den remitterade promemorian gäller de nyanländas behov av socialt stöd. Etableringslotsarna hade bland annat i uppdrag att fylla detta behov, men efter att lotsverksamheten lades ned har ingen aktör övertagit detta ansvar.

Idag ägnar etableringshandläggarna vid Arbetsförmedlingen ofta mycket tid åt de nyanländas behov av socialt stöd. Arbetet med att stödja individen i dennes arbetsmarknadsetablering minskar därmed med motsvarande tid. Arbetsförmedlingen har i dagsläget ansvar för att verka för de nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet. Saco anser att Arbetsförmedlingen vare sig har kompetens för eller utrymme att vara ett socialt stöd eller verka för nyanländas etablering i samhällslivet. Saco uppmanar därför regeringen att snarast återkomma med ett förslag till hur de nyanländas behov av socialt stöd samt stöd i etableringen i samhällslivet ska kunna tillgodoses.

Saco anser därutöver att ansvarsfördelningen mellan Arbetsförmedlingen och Länsstyrelserna vad gäller att stödja, driva på och samordna relevanta aktörer inom ramen för etableringsuppdraget fortsatt är otydligt. Saco efterlyser här en tydligare ansvarsfördelning mellan och en ändamålsenlig resurstilldelning till dessa myndigheter.

I promemorian väcks vidare frågan om begreppet prestationsförmåga bör ersättas av ett annat begrepp, exempelvis arbetsförmåga, vilket gäller för övriga arbetssökande. Saco är generellt positiv till promemorianes förslag till

regelharmonisering, men vill i detta fall särskilt understryka att en förändrad förmågebedömning inte får drabba den enskilda individen negativt i form av försämrade möjligheter till sysselsättning, ersättning eller myndighetssamordning.

I promemorian anges också att för de nyanlända som på grund av ohälsa eller funktionsnedsättning inte kan delta i utredning av arbetsförutsättningar eller förbereda för målet arbete eller utbildning, ska individuell planering och försörjning fortsättningsvis lösas utanför Arbetsförmedlingens etableringsprogram. Vid en sådan förändring är det centralt att tydliggöra vilken myndighet som är ansvarig för att planera och samordna relevanta åtgärder för vård eller rehabilitering. Om ingen myndighet får ett sammanhållet ansvar för de nyanlända som på grund av nedsatt förmåga är exkluderade ur Arbetsförmedlingens etableringsprogram, finns en överhängande risk att dessa redan utsatta personer på egen hand måste ta kontakt med ett stort antal myndigheter, för att tillsammans med dessa försöka få till stånd en sammanhängande åtgärdsplan.

Deltagaridentifikation, programkod och utvidgad målgrupp

Saco och Sacos förbund har vid ett flertal tillfällen kontaktat Arbetsförmedlingen för att diskutera hur en tidigare och mer träffsäker identifikation av nyanlända akademiker kan åstadkommas. Dagens system med tidig kartläggning, självskattningsverktyg och SSYK-kodning har stora brister och medför bland annat att alltför få akademiker får möjlighet att delta i relevanta snabbspår. En snabbare och bättre identifikation av utbildning och yrkeserfarenhet är en avgörande förutsättning för att påskynda de nyanlända akademikernas etablering i arbetslivet. Saco utgår från att regeringen och Arbetsförmedlingen beaktar Sacos och Sacoförbundens synpunkter och vidtar nödvändiga åtgärder.

Saco anser vidare att det är viktigt att kunna följa och utvärdera det nya regelverket. Saco uppmanar därför regeringen att i ett tidigt skede konsultera Arbetsförmedlingens analysavdelning samt forskare från IFAU för att säkerställa att implementeringen av det nya regelverket sker på sådant sätt att det blir utvärderingsbart. I detta ligger bland annat att etableringsprogrammet måste kodas på ett sätt som gör att programmets innehåll, antal deltagare, kostnad och resultat kan identifieras.

Saco anser slutligen att övriga arbets sökande än etableringslagens målgrupp, men med motsvarande behov, oavsett grund för uppehållstillstånd och vistelsetid i Sverige ska kunna hänvisas till etableringsprogrammet utifrån en arbetsmarknadspolitisk bedömning.

Jusek, Sveriges Farmaceuter och Sveriges läkarförbund delar de synpunkter som framförs i Sacos remissvar.

Med vänlig hälsning

Sveriges akademikers centralorganisation

Lena Granqvist

Josefin Edström